

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Ivstitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam
Ingolstadii, 1627

Quæstio I. De virtute Spei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

Q V Æ S T I O I.

De Virtute Spei.

S. Thomas 2. 2. q. 17. vsque ad 22.

Absoluetur hac questio quatuor dubitationibus I. De natura & actibus spei. II. De subiecto spei, tam proximo, quam remoto. III. De dono timoris; speciatim quid, quotuplex, & in quo subiecto sit timor; & que eiusdem ad ceteras virtutes comparatio. IV. De vitijs spei oppositis, speciatim de desperatione & presumptione; item que de affirmativis preceptis, ad spem & timorem pertinentibus.

D V B I V M I.

De natura & actibus Spei.

Sanctus Thomas 2. 2. quest. 17. aa. 8.

Intelligitur in proposito nomine spei, non passio appetitus sensitivi, de qua Sanctus Thomas 1. 2. quest. 40. Sed actus, seu habitus quidam bonus voluntatis, siue appetitus rationalis, aliquo modo circa Deum, vt est bonum nostrum supernaturale versans: à quo actu nonnunquam etiam ipsum obiectum speratum spes dicitur, vt in simili de fide dictum. Ita enim psalmo 13. v. 6. *Quoniam Dominus spes eius est.* Et psalm. 21. v. 10. *Spes mea (Deus) ab uberibus matris.* Et psalm. 39. vers. 5. *Cuius est nomen Domini spes eius.* Et psalm. 70. vers. 5. *Domine spes mea à iuuentute mea, &c.* Et psalm. 90. vers. 9. *Quoniam tu es Domine spes mea, &c.*

2 Potest autem is habitus ex mente S. Thomæ citat quest. 17. ita definiri: Virtus Theologica qua voluntas nostra efficaciter tendit ac fertur, in DEVM, vt est suprema beatitudo nostra, legitimis medijs, Deo opitulante, possibilis obtineri; quibus verbis tota spei natura comprehenditur & explicatur.

Dicitur enim primo generis loco, *Virtus*; nempe simpliciter, iuxta Sanctum Thomam citat. quest. 17. artic. 1. & communem fere omnium sententiam; quia *bonum* (etiam simpliciter, in ordine tamen ad certum obiectum) *facit habitum*, & *opus eius bonum reddit*; quæ est definitio virtutis, apud Aristotelem 2. Ethicor. cap. 6. quidquid Durandus in 3. distinct. 26. quest. 1. falso dixerit, spem, vt & fidem proprie & strictè loquendo, non esse virtutem. De qua re, actum etiam tom. 2. disputat. 3. quest. 2. dub. 1. & quest. 3. dub. 1. & disputatione sequenti q. 6. dub. 2.

3 Addit Durandus ibidem; hanc virtutem non esse necessariam simpliciter ad sperandum, eo quod posita cognitione felicitatis, & istius promissione, voluntas nostra satis virium habeat ad sperandum: Sed hoc fundamentum est plusquam falsum, imo vt Arragonius hic art. 1. ait, *erroneum, & Pelagianum*; cum Concilia passim asserant, ad sperandum requiri speciale auxilium

Dei, vt videre est in Concilio Arausicano II. Canone 6. & in Tridentino sess. 6. cap. 5. & Can. 3. Nec mirum; cum spes sit actus supernaturalis, non minus quam de fide dictum disp. præcedent. quest. 6. dub. 1. & 2. Est ergo eadem quoad hoc spei ratio, quæ fidei, & aliorum habituum supernaturalium; qui dantur non solum ad facile operandum, sed ad operandum simpliciter, iuxta dicta tom. 2. disp. 6. q. 3. dub. 9. licet actus illi, qui ad eiusmodi habitum disponunt, ab ipso habitu effectiue non prodeant, vt ibidem quest. 5. dub. 5. diximus.

Dicitur secundo, *Virtus Theologica*; quia immediate versatur circa DEVM, non solum vt obiectum, quo spes nititur; sed etiam vt obiectum quod speramus, & nobis sperando concupiscimus, vt cum Sancto Thoma citat. quest. 17. art. 2. & 5. ex communi rectè docet Caietanus eodem artic. 5. contra Durandum in 3. disput. 26. quest. 2. & Paludanum ibidem asserentes, spem immediate solum versari circa beatitudinem nostram formalem; contra ea, quæ in simili de delectatione beatitudinis docuimus tom. 2. disp. 1. quest. 3. dub. 2. & contra ipsam rationem. Deus enim est finis Qui, & beatitudo nostra obiectiua, quam per spem imprimis appetimus & desideramus, quamuis interim eo ipso, quod spes versatur circa Deum, quatenus à nobis videri potest, simul etiam versatur circa beatitudinem nostram formalem, seu visionem ipsam, vt finem Quo; qui vna cum fine Qui vnum integrum finem constituit, vt in simili de delectatione dictum loc. citat. & contra nonnullos, ex communi fusius probat Valquez 1. 2. dif. 15. cap. 13.

Etiam si vero Deus sit non solum primum ac principale obiectum spei, sed etiam obiectum attributionis: nihil tamen obstat, quo minus alia, etiam bona naturæ & gratiæ, quatenus ad Deum finem vltimum referuntur & conducunt, tanquam obiecta secundaria à nobis sperari possint, vt ex communi docet S. Thomas citat. quest. 17.

artic. 4. & in simili de fide dictum quaestione 1. dub. 2.

6 Dicitur tertio, *Efficaciter tendens*. &c. quia spes secundum actum saltem principalem conomine in primis significatum, non est simplex amor seu complacentia, aut simplex desiderium de DEO, sed efficax voluntas, & quasi intentio consequendi DEVM, vt est bonum nostrum; quamuis interim ab eodem habitu prodire possit etiam amor seu desiderium simplex & inefficax, circa idem obiectum, vt inferius patebit.

7 Dicitur quarto, *In Deum, vt est suprema Beatitudo nostra*, iuxta S. Thomam cit. quaest. 17. articulo 2. & communem. Hoc enim proprie differt spes à charitate; quod per hanc in Deum ferimur, diligendo eum propter se, siue prout secundum se, ac in se, est summum bonum, etiam abstrahendo ab omni ratione comoditatis ex eo nobis obuenturæ; per illam vero, vt est nobis bonus nostrumque summum bonum, ac finis vltimus, cuius adeptione simpliciter beati sumus; adeoque prout est beatitudo nostra obiectiua, non tantum naturalis, sed etiam supernaturalis; quod significatur per voculam *Suprema*; iuxta ea quæ docuimus tom. 2. disputatio. 1. quaest. 2. dub. 1.

8 Dicitur quinto *Possibilis obtineri*, ex eodem S. Thoma quaest. 17. art. 1. Quia spes tum ex communi sua ratione, est boni futuri possibilis, saltem iudicio sperantis; tum etiam in presenti, quatenus est habitus virtutis, nempe secundum actum suum principalem, & nomine [formaliter] significatum, hoc ipso, quod in eiusmodi obiectum efficaciter fertur, vt dictum.

9 Dicitur sexto, *Opiulante DEO, per certa media*. Quia vt notat S. Thomas hic quaestio. 17. art. 1. & 4. & 1. 2. quaest. 40. art. 7. & quaest. 42. articulo 1. Spes in genere duo respicit, scilicet bonum quod obtinere intendit, tanquam causam finalem, & auxilium per quod illud bonum obtinetur; tanquam causam eius boni efficientem: quæ quidem si de prima & principali loquamur, est solus Deus, qui ad hoc certa nobis media præfixit; quamuis secundaria & ministerialis, seu etiam instrumentalis causa, possint etiam esse tum Sancti, tum alij homines; imo etiam ipsa opera ac merita nostra, vt etiam suo loco tom. 2. disputat. 6. quaest. 4. & 6. docuimus, & tradit S. Thomas hic cit. q. 17. art. 4. & fusius contra huius temporis Sectarios prosequitur Gregorius de Valentia hic q. 1. punct. 1. & Bellarminus lib. 5. de iustif. c. 7. Eam vero habitudinē spei ad auxiliatorem, in quo speramus, in primis etiam denotat vocula *Confidentia* seu *fiducia*, quæ iuxta S. Thomam infra q. 129. a. 6. nihil aliud est, quam de aliquo *spes firma atque perfecta*.

10 Addit Vazquez, ad naturam spei declarandam, hæc duo. Primum disp. 40. num. 6. & 7. de ratione spei in genere esse, vt desideretur consecutio rei, seu rei quæ per alium obtinenda; cum in hoc ipso, vt idem ait, consistat ratio ardui, circa quod spes vertitur. Vnde cit. disp. 40. n. 7. ait, de re quæ à nobis futura est, quatenus à no-

bis futura est, non esse spem, sed desiderium. Alterum est cit. disp. 15. num. 22. vbi docet, formale obiectum spei, quo constituitur in ratione virtutis Theologicæ, esse Deum, non tantum id quod speratur, sed id à quo speretur, siue obiectum formale fidei est, Deus cui creditur, non quod creditur.

Sed neutrum probatur. Non primum; quia communi sensu ac modo loquendi, quædam speramus, etiam si à nobis ipsis ea existimemus obtinenda; vt cum Mathematicus sperat se inuenturum quadraturam circuli, aut Chymicus modum auri conficiendi. Contra vero quædam leuia & facilia non speramus, etsi non nisi per alios adipiscenda sciamus. Quis enim in annonæ abundantia, ac foro vndique panibus referto, dicit, sperare se panem pretio acquisiturum? aut quis dominus sperat, se vel cibum à suo coquo, vel calceos à famulo acquisiturum? Et ratio est. Quia quædam, etiam si à nobis ipsis obtinenda sint, sua tamen natura, aut certe respectu operantis, ardua sunt & difficilia: alia etiam si obtinenda sint ab alijs, sæpe possunt esse obtentu facillima. Cum ergo spes communi sua ratione versetur circa bonum arduum, fieri potest, vt ex ijs nonnulla sub spem cadant, ex his quædam non cadant.

Alterum etiam non probatur. Primo, quia videtur esse contra communem sententiam, quam indicat etiam S. Thomas q. 17. a. 5. vbi ait, *spem* (qua virtus Theologica est) *attingere supremam regulam humanorum actuum, & sicut primam causam efficientem, in quantum eius auxilio nititur; & sicut vltimam causam finalem, in quantum eius fruitione beatitudinem expectat. Et sic patet, inquit, quod spei, in quantum est virtus, principale obiectum est Deus. Cum ergo in hoc consistat ratio virtutis Theologicæ, quod Deum habeat pro obiecto, manifestum est, quod spes est virtus Theologica.* Ita S. Thomas qui similia habet q. 17. art. 4. quibus locis, inquit Suarez hic d. 1. sec. 3. n. 3. S. Thomas palam excludit Dei auxilium à ratione formali spei.

Secundo; quia ipsa ratio conuincere videtur, de ratione virtutis Theologicæ esse, vt attingat Deum tanquam obiectum Quod, non solum Quo vel Cui: alioqui etiã Religio esset virtus Theologica. Quæ de causa etiã supra disp. 1. q. 1. dub. 2. ex communi diximus, fidē velut virtutem Theologicam respicere etiam Deum vt Deum, tanquam obiectum formale Quod. Quamquam est aliqua differentia inter virtutes appetitiuas, & intellectiuas; quod hæ non tam specificantur ab obiecto formali Quod, quã ab obiecto formali Quo; illæ autē potius ab obiecto formali Quo, quam Quo. Accedit, quod non omnis actus, qui procedit ab habitu spei, respicit Deum velut eum à quo aliquid speratur, quandoquidē datur à spei habitu actus plane inefficax, quo nihil profus efficaciter obtinendum appetitur, vt inferius dicitur.

Atque ex his colligitur primo, quodnam sit spei obiectum, tum materiale, seu primarium, seu secundarium; tum etiam formale. Hoc enim si vniuersim de habitu spei loquamur, nihil aliud est, quam Deus, vt est beatitudo nostra, adeoque

summum bonum nostrum, amabile amore concupiscentiæ, vt aperte colligitur ex S. Thoma in quæstionibus disputatis de spe & hic q. 17. art. 8. vbi ait: *Amor quidam (erga Deum) est perfectus; quidam imperfectus. Perfectus quidam amor est, quo aliquis secundum se amatur, utpote cui aliquis vult bonum; sicut homo amat amicum. Imperfectus amor est, quo quis amat aliquid non secundum ipsum, sed vt illud bonum sibi ipsi proueniat; sicut homo amat rem, quam concupiscit. Primus autem amor pertinet ad charitatē, que inheret Deo secundum seipsum: sed spes pertinet ad secundum amorem; quia ille, qui sperat, aliquid sibi obtinere intendit.* Ita S. Thomas. Idem sentiunt Scotus & Gabriel in 3. dist. 26. q. 1. & Gregorius de Valentia hic q. 1. punct. 1. & Suarez hic disp. 1. sect. 3.

15 Quod vero idem S. Thomas hic q. 17. a. 2. & 6. & q. 4. de virtutibus indicare videtur, Deum velut id. quod speratur, esse obiectum materiale spei, vt vero est fons & principium, à quo eiusmodi supernaturale bonum speratur, esse formale, id non simpliciter, (vt Vasquez loc. cit. & Bannes a. 1. existimant) sed proportione quadam intelligendum est; nempe quod Deus sub priore ratione consideratus, per posteriorem vltimius contrahatur, & magis determinetur, respectu quidē actus illius, qui spei vocabulo directe significatur, vt magis inferius explicabimus.

16 Colligitur secundo contra Durandum loc. cit. Deum etiam immediate & secundum se, non tantum ratione effectus, puta visionis seu fruitionis Dei, honesto quodam amore concupiscentiæ à nobis amari posse, vt aperte supponit S. Thomas hic q. 17. a. 6. & 8. ex communi; & ex eo facile probatur: quia amare aliquem amore concupiscentiæ, est amare aliquem vt nobis bonum: sed Deus rectissime amatur vt nobis bonus; cum non modo secundum se, abstrahendo ab omni creatura, sit summum bonum, qua ratione amatur amore amicitie seu charitatis, vt dictum; sed simul etiam sit summum bonum nostrum: Ergo &c. Idem significat scriptura psalm. 41. v. 1. & 2. *Quomodo desiderat cervinus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus: Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum.* Et psalm. 62. v. 2. *Sitiuit in te anima mea, &c.* Quibus locis utique de amore seu desiderio concupiscentiæ sermo est. Accedit quod effectus huius amoris est optimus; utpote cuius vi summum hoc bonū nostrū ardentem querimus, postposito omni alio bono sensibili, seu beatitudine creatā, iuxta illud psal. 72. v. 25. *Quid enim mihi est in celo? & à te quid volui super terram?*

17 Neque verum est, quod obijcit Durandus, omne amatum amore concupiscentiæ referri ad eū, cui illud concupiscitur, tanquam medium ad finem; quo proinde vt dicimur, non frui; cum tamen Deo frui solum, non vt liceat. Potest enim id aliquando (vt etiam in proposito accidit) referri tanquam finis Cuius, ad suum propriū subiectum, seu etiam vt ad finem Cui. Quod & exemplo, & ratione recte ostendit Caietanus hic q. 17. a. 2. & 5. Exemplū est in Filio Dei, quē Deus Pater nobis dedit & donauit, adeoq; amando voluit; eū tamen interim ipse secundū se minime

per modū mediū ad nos tanquā ad finē referatur, sed potius ē conuerso sit ipsemet finis noster.

Ratio est: Quia tot modis bonum aliquod alicui concupiscere possumus, quot modis accidit id esse bonum alterius: sed potest aliquid esse bonum alterius, non tantum per modum mediū, sed etiā per modum finis Cuius: Ergo &c. Quo fit etiam, vt cum Deum hoc modo amamus, non vtamur fruendis, sed potius fruamur, vel certe vt fruendum appetamus; cum Vti proprie sit, aliquid tanquam medium vtile, ad finē cuius gratia referre, vt pluribus persequitur Vasquez 1. 2. disp. 48. num. 5.

Colligitur tertio, spem esse virtutem distinctā, tum à fide, quam Sectarij hodie cum fiducia male confundunt, vt dictum disput. præced. quæst. 6. dub. 1. tum à charitate; qua Deus non vt nobis bonus, sed vt secundum se summum est bonum amatur, non amore concupiscentiæ, sed amore amicitie, vt dictum, & expresse docet S. Thomas q. 17. a. 6. & 8. quidquid dubitet Caietanus quæstio. 18. art. 1. num in voluntate generatim loquēdo specie differant diligere & sperare. &c.

Neque verum est, quod nonnulli dicunt, & tribuitur Bonauenturæ 3. dist. 26. a. 2. q. 3. alijque pluribus apud Suarez hic disp. 1. sec. 3. Deum sub absoluta ratione increati & supernaturalis boni amatum & desideratum, obiectum charitatis esse; spei vero, sub ratione boni ardui & excedentis humanas vires, in quo & confidamus, & quod expectemus sperantes: quasi vero aut charitas etiam materialiter in bonum arduum seu difficile non tendat, aut spes in id formaliter tendat; ita scilicet, vt ratio formalis sub qua Deus speratur, sit ratio ardui: cum ea tamen vt sic nec spei, nec alterius prosecutionis actum vllō modo terminet obiectiue; retardare scilicet à prosecutione appetitum potius apta, quam ad eam allicere; sed solum sit conditio quadam obiecti, qua fit, vt voluntas efficacem prosecutionem eius boni difficulter eliciat, atque ita etiam deinde actus ipse peculiarem quidem denominationem, sed non aliam speciem sortitur; saltem loquendo de actu voluntatis, in qua ratio ardui, vt potentias non distinguit, ita nec habitus, vt dictum tom. 2. disputatione 2. quæstione 4. dub. 1. & seqq. & magis ex Sancto Thoma inferius declarabitur: et si Vasquez citat. disputatione 15. n. 22. rationem ardui in eo constituens, quod ab alio bonum concupitum expectetur, consequenter sentiat, eam esse formalem rationem obiecti spei, quod etiam sub dubio tradit 1. part. disputatione 84. numero 3.

Magis improbabilis est sententia Ockami quodlib. 3. q. 1. asserentis, spem non esse quid tertium distinctum à charitate & fide, sed aggregatum ex illis, quod probabile etiam esse, indicat Scotus in 3. d. 26. q. vn. Sed merito etiam improbatum à Suarez hic disp. 1. sec. 3. n. 22.

Colligitur quarto, dari quidem, præter supernaturalem & infusum habitum spei quem definiuimus, etiam alium habitum spei acquisitæ seu

naturalis circa Deum, ut est bonum nostrum supernaturale naturali & acquisita cognitione, propositum, iuxta dicta disp. 1. q. 1. dub. 3. n. 75. quidquid sine ratione neget Bannes hic q. 17. a. 5. attamen proprie ac simpliciter virtutem non esse, cum non sit habitus in suo genere perfectus & obiecto commensuratus; multo minus esse virtutem Theologicam: sicut nec habitus fidei acquisita de veritatibus supernaturalibus vera & perfecta virtus est, ut recte notavit Caietanus hic q. 17. a. 5. et si Scotus in 3. dist. 26. q. 1. putet, dici posse virtutem Theologicam, si quidem ad eam non requiratur, ut à Deo infundatur.

Quod si loquamur de spe naturali in Deum, ut est auctor rerum naturalium, bonumque naturale, tum ea quidem virtus dici poterit, eo modo, quo etiam habitus amoris naturalis Dei (iuxta dicenda q. 2. dub. 2.) virtus dici potest; attamen virtus Theologica dicenda non erit, iuxta communem phrasin Doctorum; qui eo nomine non solum virtutem circa Deum immediate versantem, sed simul etiam à Deo infusam, ordinisque supernaturalis intelligere solent; quamquam rota questio tandem sit de nomine.

Colligitur quinto, actum quidem spei, hoc vocabulo directe ac primario significatum, generatim loquendo, esse quoddam absolutum & efficacis desiderium rei arduæ consequendæ; quod vel habeat rationem intentionis, si versetur circa ipsum finem Quis, seu Quius, ut consequendum per media; sicut habet rationem primarij sui obiecti, qui est Deus seu beatitudo nostra, ut dictum; vel etiam electionis, si ex voluntate finis, & consultatione proveniens, versetur circa aliquid medium, ut docet etiam Vasquez 1. 2. disp. 40. num. 7. attamen habitum spei, præter hunc actum, nihilominus habere adhuc plures alios actus etiam internos, & ab ipso habitu spei immediate elicitos; omnes scilicet eos, qui circa idem obiectum formale, hoc est, Deum tanquam supernaturalem beatitudinem nostram versantur, ut recte docet Suarez 3. part. articulo 4. & pluribus prosequitur hic disput. 1. sec. 3. & 4.

In his ordine primus est ipse amor concupiscentiæ in Deum, quo videlicet in eum velut nobis bonum ferimur, simplici prosecutione; quem male, & contra S. Thomam cit. q. 17. a. 8. Arragonius ibidem vocat actum charitatis. Ex hoc amore, in hac vita, ubi obiectum illud amatum est absens, sequitur desiderium eiusdem boni, abstrahendo, an illud absolute loquendo acquiri possit, vel acquirendum sit, an non: deinde si amor sit perfectus, succedit spes & efficacis desiderium eiusdem boni, velut obiecti ardui & possibilis obtineri, iuxta Sanctum Thomam hic cit. art. 8.

Postquam vero idem obiectum aliquando erit præsens & possessum, ut sit in patria, tunc si aliunde nil obstet, sub eodem motivo sequetur gaudium siue delectatio; quæ tamen etiam in hac vita subinde locum habet, quatenus per ipsam etiam spem, & imperfectam quandam fruitionem Dei, aliquo modo beati esse possumus:

licet interim ab actu spei, tanquam difficiliore, & maxime arduo ac necessario viatori, totus habitus spei suam denominationem fortietur.

Quæ doctrina etiam colligitur ex Sancto Thomam hic quæstione 17. art. 8. cum ait, *spem pertinere ad amorem concupiscentiæ, & ex eo derivari*; utique velut actum posteriorem à priori. Et infra quæst. 28. articulo 1. ad 3. docet, sicut ex charitate procedit gaudium amicitie de bono diuino; ita etiam ex spe procedere proportionatum gaudium, ad amorem concupiscentiæ spectans: illud vero gaudium, iuxta S. Thomam, procedit ex charitate, velut quidam ipsius actus: ergo similiter à spe &c. Eodemque sensu multi veteres Scholastici dixisse videntur, in Beatis non esse spem secundum imperfectionem, esse tamen in eis, quidquid est perfectionis in spe, ut dicitur dub. sequenti.

Præter hos vero actus, qui in prosecutione consistunt, sunt etiam alij, qui consistunt in fuga; quales sunt odium, abominatio, timor, & dolor, de malo contrario obiecto spei, ut est separatio à Deo velut Summo nostro bono, item gehenna, ac quoduis aliud malum, etiam culpa, quatenus à Deo Summo bono nostro consequendo impedit. Quo proinde etiam spectat attritio, quæ concipitur ex timore gehennæ, seu æternæ pœnæ, ut docet etiam Suarez 3. part. tom. 4. d. 5. sect. 2. n. 10. & 15. conformiter S. Thomæ cit. q. 28. a. 1. Fundamentum huius doctrinæ sumitur ex illo principio Theologico, quod in moribus, eiusdem rationis ac virtutis est, bonum aliquod prosequi, & malum oppositum fugere, ut frequenter docet S. Thomas speciatim 3. par. q. 85. ad 1. & hic q. 19. a. 6. & q. 28. a. 1. ad 2.

Ratio vero generalis est. Tum quia actus isti sunt boni ac virtuosij, imo etiam supernaturales, quo ad substantiam; cum sint de obiecto supernaturali, qua tale est: ergo spectant ad aliquem virtutis habitum, iuxta principium, quo utitur S. Thomas hic q. 17. a. 1. sed ad nullum alium spectare possunt, quam ad habitum spei: Ergo &c. Tum quia bonum aliquod esse præsens vel absens, futurum vel non futurum, à se vel ab alio, arduum vel non arduum, sunt tantum conditiones materiales obiecti respectu appetitus intellectivi; nec adeo in eo per se distinguunt virtutum habitus: alioqui plures aliæ Theologicæ virtutes essent ponendæ, sicut patet in gaudio charitatis, & amore.

Ex quibus colligitur, immerito à Vasquez 1. part. d. 43. n. 3. & 10. hanc sententiam de multitudine & varietate actu virtutis spei, velut novam improbari; addendo, amorem illum & delectationem de Deo, velut beatitudine nostra supernaturali, non esse actus supernaturales quo ad substantiam; imo nec esse supra naturæ vires, aut vllius omnino virtutis actus: quod & S. Thomæ locis cit. & rationi aperte repugnat, ex dictis. Plura hæc de re tom. 2. disputat. 1. quæstione 5. dub. 1. & 2.

Colligitur sexto, spem per se quidem & absolute loquendo, esse de bono proprio ipsius sperantis; supposita tamen vnione eiusdem per amorem cum altero, posse etiam nos alteri sperare

beatitudinem, aliaque bona speranda; idque per eandem virtutem; sicut eadem charitate diligimus nos, & proximos: cum eo ipso, quod proximus per amorem quasi vnus est cum sperante, bonum illius quasi proprium censetur. Idem docet S. Thomas q. 17. a. 3. & q. 18 a. 2. ad 2. & patet ex Apostolo 2. Cor. 1. v. 7. *vt spes nostra firma sit pro vobis.* Et Philipp 1. v. 6. *Confidens hoc ipsum, quia qui capit in vobis opus bonum, perficiet, &c.*

30 Et quamuis Bannes cit. a. 3. putet amorem illū erga proximum, quem spes præsupponit, supernaturalem esse debere, nihilominus tamen si loquamur de illo, vt de actu reipsa distincto à spe, sufficere videtur naturalis: sicut etiā vt mihi sperem bonum supernaturale, non prærequiritur aliquis supernaturalis amor (saltem explicitus, aut coniunctio supernaturalis ad me ipsum) tanquā actus quidā distinctus à spe, sed sufficit naturalis.

31 Quod si tamen amor quidam supernaturalis præquiretur, is tamen per se loquendo, nequaquam existimandus esset amor charitatis, sed amor concupiscentiæ ad spem pertinens, quo & mihi ipsi, & mihi coniunctis bona supernaturalia velim, vt paulo inferius magis declarabitur. Ratio est; tū quia eiusmodi amor per se circa obiectum formale charitatis non versatur; tum quia alias peccator alteri supernaturaliter sperare nihil posset. Secus erit, si quis velit aut speret bonum sibi, aut alteri, quatenus aliquo modo cum Deo quid vnum est, adeoque sub ratione formali obiecti charitatis; tunc enim talis actus ad amorē charitatis pertinebit. Sicut enim actus amoris, sub certa ratione obiecti, alius ad habitum charitatis, alius ad habitum spei pertinet, ita etiā actus spei, sub alia & alia ratione formali obiecti, alius ad spem, alius ad charitatem spectare potest.

32 Colligitur septimo, spem ita se habere ad cæteras virtutes Theologicas, vt naturæ quidem, & generationis ordine, posterior sit fide, sine qua etiam esse non potest, iuxta dicta disp. 1. q. 6. dub. 2. prior autem sit charitate: sicut etiam amor concupiscentiæ erga Deum, vt pote imperfectior, prior est amore amicitie ad charitatē pertinente. Spes enim inducit ad charitatem hoc ipso, quod sperans à Deo remunerationem, accenditur ad amandum Deum propter se ac suam bonitatē. Et si ordine dignitatis ac perfectionis charitas prior sit spe, vt docet S. Thomas q. 17. a. 8. post Ambrosium l. 6. in Lucam, circa illud, *si habueritis fidem.* Et Augustinum lib. 14. de ciuit. cap. 9.

33 Virum autem spei virtus absolute perfectior sit fide, etiam vt ex vtroque habitu intellectus ac voluntatis coagmentatur, dubium est; & vtrumque probabiliter defendi potest. Affirmatiuam enim sententiā indicat S. Thomas q. 4. de virtut. a. 3. & in 3. dist. 23. q. 2. a. 5. & 2. 2. q. 10. a. 3. Negatiuā indicat idē hic q. 20. a. 3. & colligitur ex 1. 2. q. 66. a. 3. Mihi magis probatur sententiā affirmatiuā; quia spes in ratione virtutis est perfectior habitu intellectuali fidei, vt etiā tradit Suarez disp. 1. sec. 6.

34 Obijcies. Hoc ipso, quod Deū mihi amo amore concupiscentiæ, amo meipsum amore amicitie, vt ex comuni recte docet Vasquez 1. 2. disp. 11. n. 26. & lib. de adorat. disp. 1. c. 6. idq; ex generali

principio, apud eundem 1. 2. disp. 1. c. 3. eundem amore, quo volo alicui bonum, diuerso respectu, esse amorem concupiscentiæ, videlicet respectu rei quam volo alicui, & amorē amicitie, respectu personæ, cui volo; quod etiā docet Caietanus 1. 2. q. 28. a. 4. ex comuni. Iam ergo aut amor ille amicitie est amor naturalis; & hoc nō; cū per eū mihi efficaciter velim bonum supernaturale: aut supernaturalis; & tunc erit actus charitatis. Neg; enim videtur esse alius amor amicitie supernaturalis, quam charitatis: ac proinde amor charitatis non est posterior spe &c.

Respondeo cū Vasquez cit. disp. 1. 1. amorē illū amicitie erga meipsum, non esse actū vel affectū diuersū ab amore spei seu concupiscentiæ; sed eundē profusū cū illo, qui diuerso respectu est concupiscentiæ, & amicitie, vt dictū est; nullo tamē modo ad charitatem pertinens, vt aperte etiam docet S. Thomas q. 19. a. 6. Tum quia ita seipsum amans, nō habet pro obiecto formali, seu ratione amandi Deū vt est obiectū charitatis. Tum quia alioquin sequeretur, in homine peccatore nō esse actū supernaturale spei; sicut in eo non est actus charitatis.

D V B I V M II.

De subiecto spei, tam proximo, quam remoto.

S. Thomas 2. 2. q. 18. a. 2. 4.

35 S ubiectum spei, sicut & alterius cuiusque virtutis, duplex est; potētia videlicet aliqua anima, cui immediate inest, quod vocatur subiectum proximum; & ipsum suppositū, seu persona, quod est subiectum remotū. Et quod ad proximum subiectū attinet, satis ex dictis constat, spem esse habitū voluntatis, adeoque proximū & immediatū spei subiectū esse volūtate, vt docet S. Thomas cit. q. 18. a. 1.

36 Verum cū nihilominus spes, ex parte intellectus, supponat aliquod iudiciū, siue de possibilitate, siue etiam de futuritione ipsius beatitudinis consequendæ, difficultas est qualenā determinate iudiciū illud esse oporteat. Breuiter dico sequentia. I. Non sufficit nudum illud iudiciū conditionatum, quo credā, me posse saluari, aut saluū fore, si in culpa ipse nō fuero. Hoc enim etiā esse potest in eo, qui ob factam reuelationem, de sua damnatione certus est; quem tamen sperare non posse, omnes fatentur.

37 II. Nec tamen etiam requiritur iudiciū, quo quis absolute iudicet, se saluum fore. Tale enim iudiciū, iuxta legem Dei ordinariā, non potest esse homini certū in hac vita, ex Concilio Tridentino sess. 6. c. 13. Incerto autē aliquo & fallaci iudicio niti certā spem, qualis est diuina, nō cōuenit. Accedit, quod nec ad alias res efficaciter desiderandas, requiritur iudiciū absolutū, fore vt illas adipiscamur; et si Valentia q. 1. pun. 3. oppositū significet, quod apertius tradit Almain l. 2. Moral. c. 3. refutatus à Suarez hic disp. 1. sec. 7. n. 2.

38 III. Iudiciū ergo, quod spes supponit, quoque ipsa nititur, in hoc consistit; Deū, quantū in se esse velle ac posse me saluare, simulque omnibus spectatis absolute possibile esse, me saluū fore; ita scilicet, vt simul excludatur iudiciū, quo absolute iudicē, me saluū nō fore. Ita docet Vega in Cōciliū

Trident.

Tridentinum libro 9. cap. 38. Ruardus artic. 8. Arragonius hic q. 18. art. 4. & significat S. Thomas ibidem ad 2. ubi dicit, *spem principaliter innisi potentia & misericordia Dei, de quibus certum est, quicumq; habet fidem.* Idem colligitur ex Concilio Tridentino loc. cit.

Ratio est. Quia ad quamlibet efficacem intentionem finis alicuius consequendi, secundum rectam rationem, sufficit & requiritur, ut omnibus consideratis iudicem illud mihi absolute obtentu esse possibile, simul cum negatione firmi alicuius iudicij, quo iudicem absolute, illud non esse me consequuturū; esto interim nec determinate iudicem, me illud consequuturum, sed potius quoad hoc inter spem & metum dubii hæream.

39 Id ipsum vero iudicium cum sit de fide certum, facit, ut etiã spes illi innitens participatione quadam dicatur certa, ut docet S. Thomas q. 18. a. 4. Quæ p̄inde etiã dicitur *non confundere*; tum quia quãtũ est ex se, ad bonũ spectatũ certissime dicit; tũ q̄a nec in intellectu maiore certitudine adipiscendi rem speratã supponit, nec in voluntate maiore adfert fiduciã, quã res ipsa patitur vel postulat; quorũ utrũq; in humana spe sæpissime deficit.

Ex quibus colligitur, posse etiã nonnunquam à Deo sperari spe infusa, etiã maiora gratiæ auxilia, quã ex cõmunibus promissionibus homini debeantur, ut contra nonnullos recte notavit Suarez hic disp. 1. sec. 7. n. 5, quia non est necesse, credere, seu existimare, hæc absolute esse obtinenda; sed possibilia ex Dei misericordia.

40 Quod vero ad remotum spei subiectũ pertinet, certa sunt hæc quinq; sequentia, p̄nuntiata. I. Habitũ spei esse posse in omnibus viatoribus huius vitæ; sicut & re ipsa esse in omnibus existentibus in purgatorio, non secus ac habitũ fidei, ut docet S. Thomas q. 18. a. 4. Idem dicendũ est de actu spei, nisi forte in hac vita alicui speciatim sua damnatio sit reuelata, de quo dub. 4. Ratio est; quia ab istis omnib⁹ efficaciter desideratur, aut desiderari potest suprema beatitudo, ut possibilis obtineri.

41 II. Re ipsa etiã esse in omnib⁹ iustis viatorib⁹, in utroq; statu. Caritas enim supponit spẽ ex dictis: quin etiã in peccatoribus post peccatum mortale remanet, nisi peccatum illud ipsi etiã spei contrarium sit, ut dicitur eodem dub. 4.

III. Fuisse etiã olim in existentibus in limbo Patrum: nam & hi efficaciter expectabant beatitudinem futuram.

IV. Non esse in damnatis; nec ijs, qui sunt in inferno, nec qui in limbo puerorũ, iuxta S. Thomam q. 18. a. 3. ex cõmuni; quia in neutris est fides, quam supponit spes; nec ipsis possibilis est beatitudo supernaturalis, quibus nulla est redemptio, sed certa & perpetua damnatio.

42 V. Non esse etiã in beatis, quoad præcipuum ipsius actũ, qui est desiderium efficax beatitudinis propriæ essentialis, ut ex certa & cõmuni docet S. Thomas q. 18. a. 2. Ratio est; quia nemo sperat, vel desiderat, quod habet, iuxta illud Apostoli Rom. 8. v. 24. *Spe enim salvi facti sumus. spes autẽ, quã videtur, nõ est spes: nõ quod videt quis, quid sperat?* Quo sensu etiã intelligi potest loc⁹ Apostoli 1. Cor. 13. v. 8. ubi sola charitas nunquam excidere significatur.

At vero dubium est inter Doctores, an non sit in beatis habitus spei, saltem propter alios quosdam actus secundarios spei, qui beatorum statui repugnare non videntur, quales sunt. 1. Spes alicuius beatitudinis accidentalis, ac præcipue beatitudinis corporis iuxta caput 12. & 16. Apocal. 2. Spes beatitudinis essentialis, respectu aliorum, pro quibus etiã ipsi beati solliciti sunt. 3. Amor & gaudium de propria beatitudine, etiã essentiali; quos omnes actus ad spei habitum pertinere dictum est dub. præced. Accedit quod iuxta S. Thomam in 4. d. 24. q. 2. a. 3. quæstiunc. 3. & in supplem. q. 16. a. 2. virtus poenitentiae quoad secundarios actus, puta auersionem à peccato, gratiarum actionem ob remissum peccatum &c. potest esse in beatis: cur ergo non etiã spes? non quidem subnixã fide, quæ propter intrinsecam perfectionẽ in beatis esse non potest, sed alia quadam supernaturali cognitione. Eadem est difficultas de Christo; cui tamen ante Resurrectionẽ pleriq; etiã ex Thomistis verum actum (nõ tamen habitum) spei tribuunt, respectu beatitudinis corporis, de quo alibi.

44 In hac præsentis difficultate variæ sunt Doctorũ sententiæ. Primo enim S. Thomas hic q. 18. a. 2. & in 1. 2. q. 67. a. 3. 4. & 5. absolute negat, in beatis esse spem; idq; non solũ respectu act⁹ ei⁹dẽ principalis, terminati ad essentialẽ beatitudinem animæ, eamq; sperantis propriã, sed etiã, ut apparet ex cit. a. 2. responsione ad 3. quoad ceteros actus secundarios. Ex cuius proinde sententia hoc loco videtur dicendum, nec habitum quidem spei in beatis permanere. Quod etiã docent Caietanus, Arragonius, & alij Thomistæ hic q. 18. a. 2.

45 Secundo Valquez 3. part. d. 44. c. 2. 2. agens tam de Christo, quam de reliquis beatis, asserit quidẽ, in utrisq; ante eorũ resurrectionẽ, esse vel fuisse verũ actũ spei circa beatitudinẽ corporis proprii, habitũ vero in utrisq; negat; ne vel post resurrectionem de novo ab ijs fuerit amittendus, aut frustra in ijs perpetuo perseueret. Alios vero actus virtutis spei in neutris agnoscit: tum quia putat, simplicem amorẽ, seu desiderũ, aut etiã delectationem de beatitudine supernaturali, nõ esse actus spei, ut dub. præc. dictũ; tum quia etiã ibidẽ asserit, p̄ virtutẽ spei nõ sperari alijs bona supernaturalia, nisi id fiat ex complacentia nostri. Si enim id fiat ex cõplacentia erga ipsos proximos, & ut ipsis bene sit, eam spẽ pertinere ad charitatẽ erga proximũ.

46 Quia tamen ratione non solum habitus charitatis erga proximũ, erit distinctus ab habitu charitatis erga Deum, de quo suo loco inferius quæstio. seq. dub. 3. sed etiã præsentis difficultati nõ satisficit: adhuc enim manet quæstio, cur nõ beati, saltem ex complacentia honesta erga seipsos, sperent alijs beatitudinẽ, & propter eundem actum habitũ spei retineant.

Tertio Suarez 3. part. tom. 3. quæst. 7. artic. 4. & hic disp. 1. sec. 8. n. 5. asserit, habitum spei, etsi quoad propriũ & primarium suum actum, à quo denominationem habet, adeoque ut cõnotat imperfectionẽ illã spei, quæ est carentia beatitudinis nec in beatis sit, nec in Christo fuerit, ut superius dictũ; nihilominus tamen quoad substantiã suã,

& vt principium est aliquorum actuum, qui nullam imperfectionem includunt, de quibus in ratione dubitandi diximus, & in Christo fuisse, & in beatis permanere.

47 Cui sententia fauet etiam S. Thomas 1. 2. q. 4. & in suppl. q. 95. art. 2. vbi inter dotes anime beate, seu inter ea, quae requiruntur ad beatitudinem, numerat etiam delectationem spei respondentem, & 3. par. q. 7. a. 9. ad 1. vbi dicit, licet in Christo non fuerit spes quoad defectum, fuisse tamen quiddam est perfectius in spe. Et Alensis 3. par. q. 12. memb. 3. ad 1. vbi ait, in Christo quidem non fuisse spem in ratione spei, fuisse tamen in illo quod est perfectionis in spe; scilicet adhaesionem cum bono, sed non cum illa imperfectione, quae est expectatio boni, quod nondum habetur. Consentunt his Durandus in 3. dist. 3. q. 3. & 4. & Gerson lib. de vita spirit. qui docent, spem tam quoad habitum, quam quoad actum manere in beatis. Potestque fortassis, vt ex subiuncta ratione colligitur, eodem modo intelligi S. Thomas hic q. 18. a. 2. dum absolute negat, in beatis remanere spei habitum, nempe in ratione propria spei, idque in ordine ad suum principale obiectum, a quo denominationem habet. Quae quidem sententia hoc modo explicata, tam propter auctoritatem Doctorum, qui eam sequuntur, quam propter rationes initio allatas, est non solum valde probabilis; sed mihi etiam videtur, verior, quam etiam suppositi 1. 2. disp. 1. q. 3. dub. 1. vbi de dotibus anime beatae actum est.

48 Nihilominus tamen inhaerendo communiore sententiae, & explicationi S. Thomae, omittis parum solidis responsionibus, quibus ad propositam superius difficultatem recentiores quidam Thomistae respondere conantur, probabiliter etiam dici potest, Sanctos in caelis, ob summam illius status perfectionem, ac praecipue ob immensum illud amoris erga Deum pelagus, quo vndique circumfluunt, quoque omnes ipsorum actiones quasi irrigantur, nunquam nec sibi, nec alijs vllum bonum velle aut desiderare, nisi in ordine ad Deum, amore charitatis supra omnia amatum, adeoque sub motiuo proprio charitatis omnium praestantissimo, ac per ipsum habitum charitatis. Neque vero admodum conueniens esse, vt aliter fiat in patria; etsi metaphysice nec actus, nec habitus speicum illo statu vllam habeat repugnantiam: quando quidem neque fidei habitus in illis manet, licet actus eiusdem metaphysice loquendo cum eo statu non pugnet, vt dictum disput. 1. q. 6. dub. 4. Atque id ipsum etiam indicat S. Thomas hic quaest. 18. art. 2. ad 3. vbi ait, beatos sperare quidem alijs beatitudinem sed non virtute spei, sed magis ex amore charitatis. Idem fere docet S. Thomas de Christo 3. part. quaest. 7. art. 4. ad 3. & consentit quoad hunc actum Vasquez disp.

43. num. 6. eadem vero est ratio aliorum actuum, quos diximus.

DVBIVM III.

De dono timoris; speciatim quid, quod duplex; & in quo subiecto sit timor; & quae eiusdem ad ceteras virtutes sit comparatio.

S. Thomas 2. 2. q. 19. aa. 12.

Licet S. Thomas citatae quaestioni 19. titulum praefigat de timore, vt est donum Spiritus sancti virtuti spei respondens, vt alibi dictum, in ipsa tamen tractatione, omnem naturam ac rationem timoris, vt moralis quaedam actio est, rationem boni vel mali annexam habens, explicat; de qua, proinde haec duo generatim explicabimus: Primum, quid & quod duplex sit timor: alterum, quae sit ratio timoris, vt est donum Spiritus sancti, in quoniam item subiecto sit, & quoniam eius ad ceteras virtutes sit comparatio.

Quod ad primum attinet, breuiter statuo pronuntiatam sequentia. I. Timor in genere est fuga mali possibilis futuri, contrarij bono amato: vt, proinde omnis timor ex quodam amore nascatur, vt docet ex communi S. Thomas q. 19. a. 3. post Augustinum lib. 83. quaest. q. 33. Illud enim timet homo amittere, quod amat: sicut etiam vniuersim ceteri actus appetitus, qui in fuga consistunt, ex amore boni alicuius ortum ducunt; illud enim homo fugit, cuius oppositum amat, seu quod aduersatur rei amatae, vt dictum etiam tom. 2. disp. 2. q. 4. dub. 2. & 3.

Et quia, vt dub. 1. ex S. Thomae dictum, eiusdem rationis est, rem aliquam velle, & oppositum eius refugere, hinc fit vt omnis timor se ipsa ad eundem habitum pertineat, ad quem spectat amor, ex quo nascitur; adeoque vt tot sint timores essentiali specie inter se diuersi, quot sunt species amoris, seu boni, seu mali; ita vt v. g. eiusdem paterni amoris ac pietatis sit, velle filio bonum, & refugere seu depellere ab eo contrarium malum; eiusdem sacrilegij in Sacerdote amare, concubinam, & timere ipsam per se eius amissionem; eiusdem superbiae amare vanam gloriam, & eius iacturam timere, vt recte etiam docet Suarez 3. part. tom. 1. disp. 22. sect. 1.

II. Cum in proposito, generatim loquendo, triplex sit amor, essentiali specie inter se diuersus, duo nimirum boni, & vnus malus, qui tamen rursus varias species malitiae sub se continet, scilicet amor Dei propter seipsum, ad charitatem pertinet; amor Dei bonorumque ipsius, qui per se bonus est, nisi aliunde vitietur, vt dictum dub. 1. amor mundi vitiosus, quo videlicet temporalia huius vitae bona, propter se, seu propter nos ipsos, sine ordine ad Deum diligimus; ideo etiam triplex est timor essentiali specie inter se diuersus, vt ex communi tradit S. Thomas q. 19. a. 2. 3. 4. 5. & 8. videlicet timor filialis, ex amore Dei propter se amati, seruilis, ex

amore.

amore Dei, qua nobis bonus est; & mundanus, ex amore mundi profectus: qui etiã amor proprius dicitur, seu quia ipsum amantem pro ultimo fine habet; seu quia à comuni inclinatione totius naturæ, aduersus Deum, velut vltimum finem degenerat. Quibus à Theologis quidem, post Magistrum in 3. dist. 34. addi solet quartus, videlicet timor initialis, sed qui à cæteris essentialiter non differt vt dicemus inferius.

54 III. Timor filialis est, quo timemus proprie & formaliter malum ipsum Dei, id est, malum culpæ, & offensam eiusdem, propter ipsammet Dei bonitatem, cui aduersatur: quidquid Durandus in 3. dist. 34. q. 5. obiectum filialis timoris faciat pœnam damni, seruilis pœnam sensus, contra Augustinum epist. 120. & tract. 43. in Ioannem & in 1. Epist. Ioannis & comunem Doctorum sententiam cum Magistro in 3. dist. 34. & S. Thoma hic q. 19. a. 2. 5. 6. & 10. Est autem timor iste, iuxta fundamentum initio positum, actus charitatis; cuius vt est diligere Deum super omnia, propter se, ita etiam refugere offensam & malum eius, propter ipsum.

55 IV. Timor autem seruilis in genere iuxta consuetam Theologorum phrasin, & S. Thomam q. 19. a. 1. est, quo formaliter timemus malum pœnæ nobis incommodum, seu Deum vt vindicem peccati, eiusdemque mali pœnæ causam. Seruorum enim est timere pœnam, & hoc timore ad operandum induci. Hic timor duplex est, bonus & malus, vt docet S. Thomas q. 19. a. 6. Bonus est, quo timemus infernum, & alias peccatorum pœnas, tamquam vera quidem mala, quibus proinde merito & vtiliter à peccatis absterreamur; sed non tanquam summa mala, ita nimirum vt peccare vellemus, si pœnæ non essent; aut etiam peccare potius, quam pœnas eiusmodi perpeti.

56 Quem quidem seruilem timorem esse bonum, & à Spiritu Sancto, contra Lutherum, aliosq; sectarios definitum est in Concilio Tridentino sess. 6. c. 6. & Canone 8. & colligitur ex eius obiecto, quod est bonum, & rectè rationi consentaneum. Nec verum est; hunc timorem auersari ordinem diuinæ iustitiæ, vt dixit Lutherus. Auersatur enim quidem malum pœnæ à Deo infligendæ, sed vel simplici tantum fuga & auersione, vt in Christo accidit, refugiente mortem; aut efficaci quidem, sed malum ex ordine diuinæ iustitiæ vel nõdum decretum, vel certe non vltimata sententia decretum, cuius nempe vim euadere iuxta ordinem diuinæ iustitiæ non possimus aut debeamus; cum potius hoc ipsum velit Deus, vt peccata vitando, seu per pœnitentiam expiando, pœnas æternas peccati effugiamus.

57 Idem probatur ex eiusdem timoris effectibus, qui sunt optimi. Est enim timor ille *initium Sapientiæ*, psalmo 110. v. 10. Eccli 1. v. 16. & Proverb. 1. v. 7. item *initium dilectionis Dei* Eccli 25. v. 16. Accedit quod idem timor in scriptura sæpissime nobis commendatur, ac ab ipso Deo omnium boni auctore hominibus incutitur, Exodi 20. v. 20. *Prius enim probaret vos, venit Deus, & vt terror illius esset in vobis, & non peccaretis.* Eccli 25. v. 13. *Non est super timentem Dominum; timor Dei super*

omnia se superposuit. Beatus homo, cui donatum est habere timorem Dei. Matthæi 10. v. 28. *Potius time te eum, qui potest & animam, & corpus perdere in Gehennam.* Apoc. 14. v. 7. *Time Deum, & date illi honorem, quia venit hora iudicij eius.* Idem passim docent SS. Patres, vt videre est apud Bellarminum lib. 1. de iustif. cap. 13. & Gregorium de Valentia hic q. 2. punct. 3.

V. Timor seruilis malus, est, quo timentur eiusmodi peccatorum pœnæ tanquam summum malum, adeoque plus æstimatiue, quam ipsa peccata, ita videlicet, vt homo vellet peccare, si pœnæ non essent, aut peccare potius, quam puniri: quem timorem ex suo obiecto formali, quo etiam à bono timore essentialiter differt, malum esse, patet; quando expressum peccati affectum includit: qui proinde etiam oritur non ex ordinato amore concupiscentiæ erga Deum, ad spem pertinente, sed ex vitioso amore sui.

Neque vero contrarium docuit S. Thomas q. 19. a. 4. cū ait: *Timorem seruilem quoad substantiam bonum, quoad seruitatem, velut ab ipso separabilem, malum esse.* Nam is per *substantiam* non intelligit aliud, quam comunem eius rationem, ab obiecto materiali desumptam, qua cum seruili bono conuenit; per *seruitatem* vero, specialem illam timoris rationem, qua pœna formidatur, tanquam summum malum, vt patet ibidem, & a. 6. Quamquam hic ipse loquendi modus, quod seruitas timoris in hac solum prauitate timoris consistat, nõ est ita comuniter receptus; cum *seruitas* late etiam ipsam substantiam ac rationem timoris seruilis in genere designare possit, quo generatim timemus Deum, velut peccati vindicæ, & mali pœnæ causam, vt superius dictum.

59 VI. Timor mundanus est, quo quis mundum, & ea quæ à mundo provenire possunt mala, propter se vltimate, & sine debito ordine ad Deum, timet, ad hoc; ita temporale aliquod huius vitæ incommodum à mundo infligendum auersatur, vt ob id effugiendum, etiã Deum offendat, aut offendere paratus sit: qui proinde timor semper est malus, vt docet S. Thomas q. 19. a. 3. idq; vel peccatum mortale, si quod ob eiusmodi timorem mortaliter peccare paratus sit; aut veniale, si solū venialiter; licet moraliter nõ sit peccatum ab eo distinctum, quod ex eiusmodi timore committitur, vt ex comuni docent Bannes cit. a. 3. & Valentia q. 2. punct. 2.

60 Quo fit, vt hic timor ad spem non pertineat: quamuis interim nihil obstat, quo minus etiam timor quidam honestus ac diuinus ipsa etiã temporalia huius vitæ mala, tanquam impedimenta beatitudinis moderate refugiat. Differt enim nihilominus diuinus timor à mundano; tum quod isto timemus hominem, vt & in se malum, & causam mali; cum diuino timore timeatur Deus ipse, & quidem solum vt est causa mali pœnæ, iuxta S. Thomam q. 19. a. 1. Tum quod timor diuinus per se ad culpam nunquam inclinat, sed à culpa auertit, vt quæ aut sola, aut potissima est causa mali pœnæ à Deo infligendi: mundanus vero per se nec vnquam à culpa auertit; cum mundus etiam rectè facta, & quidem solum, aut potissimum persequi soleat; & in stricta illa

acceptatione sumptus, semper ad malum inclinat; qui proinde timor generatim interdicitur Matthæi 10. v. 26. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus; animam autem non possunt occidere.*

61 VII. Timor initialis est, quo timetur quidem offensa Dei propter ipsum Deum, sed non pure; cum simul etiam adiunctum habeat timorem seruilem, quo videlicet Deus timetur propter poenas peccatis decretas. Quo fit vt timor initialis (in recto ac secundum se) à filiali timore non differat essentialiter; sed tanquam quid imperfectum, seu quasi impurum (hoc est imperfectiori permixtū) à perfecto & puro, vt docet S. Thomas q. 19. a. 7. & 8.

62 Quod ad secundum, nempe rationem timoris, vt est donum Spiritus sancti, subiectum item timoris, ac eiusdem cum cæteris virtutibus comparationem attinet, statuimus sequentia pronuntia-
I. Per timorem Domini, vt inter dona Spiritus Sancti numeratur Isaiæ 11. v. 3. intelligitur peculiaris habitus à virtutibus distinctus, quo facile reddimur mobiles peculiari instinctu Spiritus Sancti ad timendum Deum, iuxta dicta tom. 2. disp. 3. q. 6. dub. 1. idque imprimis filiali timore, vt docet S. Thomas q. 19. a. 9. Cum quo tamen non pugnat, quo minus etiam actus timoris seruilis nonnunquam ex peculiari motione Spiritus Sancti, etiam in homine iusto, procedat, adeoque ad donum timoris generatim spectatū pertineat, vt notauit Gregorius de Valentia q. 2. punct. 4. Neque vero donum illud timoris filialis, ex mente S. Thomæ, perfectius est charitate; quia vt docet idem S. Thomas q. 9. a. 1. ad 3. & q. 19. a. 9. ad 4. & 5. dona quidem ex suo genere perfectiora sunt virtutibus moralibus, & intellectualibus, non autem Theologicis: licet alij non improbabili-
63 ter contrarium sentiant, vt dictum disp. 1. q. 6. dub. 5.

II. Timor tam filialis, quam seruilis, dici potest *initium sapientia*, ex scriptura locis cit. non quidem essentialiter & formaliter, id enim est cognitio & assensus articulorum fidei; sed effectiue; idque vel quia per modum disponentis, & mediante penitentia expellens peccatum, dispositio est ad sapientiam, veramque iustitiam; quod proprium est timoris seruilis, iuxta illud Eccli 1. v. 27. *Timor Domini expellit peccatum: nam qui sine timore est, non poterit iustificari: vel quia ipsemet timor est primus sapientia iam inherens effectus, quod conuenit timori filiali, iuxta S. Thomam q. 19. a. 7.*

64 III. Crescente charitate, quoad actus exercitium minuitur timor; non filialis, sed seruilis: tū quia quanto quisque Deum feruentius diligit, tanto minus attendit ad proprium bonum, cui aduersatur poena; tum quia firmiter Deo inherens magis confidit de acquisitione præmij, & per consequens minus timet poenam, iuxta S. Thomam q. 19. a. 10. Hinc fit, vt perfecte & ardentius Deum diligentes, omni quidem actuali timore seruili vacent; etsi habitum eiusdem timoris retineant: quem tamen vtiliter etiam nonnunquam in actum reducere possunt & debent: cum feruor ille charitatis non semper actu duret. Et

iuxta hæc intelligendum est illud 1. Ioannis 4. v. 18. *Timor non est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorem: quoniam timor poenam habet. Qui autem timet, non est perfectus in charitate.*

65 IV. Timor quidem filialis manet etiam in beatis, non solum quoad habitum, sed etiam quoad actum: quicquid contra communem sententiam S. Thomæ q. 19. a. 11. neget Durandus in 3. dist. 34. q. 3. ad 1. idque patet ex psalm. 118. v. 10. *Timor Domini sanctus permanens in seculum seculi*, interprete Augustino ibidem, & Job 26. v. 11. *Columna caeli* (hoc est Angeli) *contremiscunt, & pauent ad nuntium eius*, interprete Gregorio 17. Moral. ca. 15. Qui quidem timor optime explicatur, per simplicem fugam offensa diuine, velut possibilis humanæ naturæ, vt docet S. Thomas q. 19. a. 11. post Augustinum lib. 14. de ciuit. cap. 9. vbi dicit, *Sanctos nolle peccare, tranquillitate charitatis*; quamuis etiam per reuerentiam quandam venerandæ Maiestatis diuinæ explicatur à S. Thomæ 3. part. q. 7. a. 6.

66 Cæterum timoris seruilis boni eadem, quantum ad subiectum, ratio est, quæ spei, de qua egimus dub. præced. cum credibile sit, omnem timorem beatorum in Deum, vt est per se summum bonum actu referri, adeoque à charitate procedere, vt etiā de actu spei ex probabili sententia dictum ibidem. Sicque verificatur quod S. Thomas hic q. 19. cit. a. 11. docet, timorem seruillem in beatis non esse, sicut nec in Christo fuit. Quamuis in vtrisque esse, tum habitum timoris seruilis, tum etiam actum, eo modo, quo timor filialis in eis est, non minus probabiliter sentiat Suarez 3. part. tom. 1. disp. 2. 2.

67 Qua ratione autem prima beatitudo, videlicet paupertas Spiritus, ex timore proueniat, optime declarat S. Thomas q. 19. a. 12. *Cumenim*, inquit, *ad timorem filialem pertineat Deo reuerentiam exhibere, & ei subditum esse, id quod eiusmodi subiectione consequitur, pertinet ad donū timoris. Ex hoc autem quod aliquis Deo se subijcit, desinit querere in seipso vel in aliquo alio magnificari, nisi in Deo: hoc enim repugnaret perfectæ subiectioni ad Deum. Vnde in psalm. 119. *ili in curribus, & hi in equis: nos autem in nomine Dei nostri inuocabimus. Et ideo ex hoc, quod aliquis perfecte timet Deum, consequens est, quod non querat magnificari in seipso per superbiam; neque etiam querat magnificari in exterioribus bonis, scilicet honoribus & diuitijs; quorum utrumque pertinet ad paupertatem spiritus; secundum quod paupertas spiritus intelligi potest vel exinanitio inflati & superbi spiritus, vt Augustinus exponit lib. 1. de sermone Domini in monte cap. 4. vel etiam abiectio temporalium rerum, quæ fit spiritus, id est, propria voluntate, per instinctum Spiritus Sancti vt exponunt Ambrosius in Luca cap. 6. & Hieronymus in Math. cap. 5. Ita Sanctus Thomas.**

DV B I V M I V.

De vitiis Spei oppositis; speciatim de desperatione, & presumptione; itemq; de affirmatiuis praeceptis ad spem & timorem pertinentibus.

S. Thomas 2. 2. q. 20. 27. & 22.

68 **I**n his citatis tribus quaestioibus agit Sanctus Thomas, de praecipuis ad spem pertinentibus; quae duplicia sunt, quaedam negatiua, alia affirmatiua. Illis prohibentur vitia spei contraria, qualia sunt desperatio, & praesumptio; illud per defectum, hoc per excessum spei oppositum; de quibus singulis breuiter agendum.

Et quod ad desperationem attinet, affirmamus sequentia. I. Desperatio est vitium in voluntate situm, quo quis beatitudinem vltimam, tanquam bonum quoddam nimis difficile, vel etiam ad obtinendum proflus impossibile refugit, & quasi despicit, adeoque ab eius procuracione seu intentione desinit, vt recte docet Gregorius de Valentia q. 3. punct. 1. Vbi tamen de desperatione proprie sermo est, prout ab infidelitate seuuncta reperiri potest: alias enim despici supra beatitudo potest, etiam ex infidelitate, si quis eam non credat aut vile existimet.

69 **II.** Est autem desperatio ex suo genere peccatum mortale; & quidem in Spiritum Sanctum, ex dictis supra disput. praeced. quaestio. 8. dub. 7. post infidelitatem, & odium Dei, grauissimum; imo vtroque nobis quodammodo periculosius, iuxta S. Thomam q. 20. a. 3. Quin etiam probabile est, esse per se quoque grauiter infidelitate, ex dictis ibidem quaest. 8. dub. 2. sicut probabile est, virtutem spei simpliciter esse perfectiorem fide; licet contrarium a S. Thoma hic quaest. 20. a. 3. assertum, sit itidem probabile; eo quod infidelitas sit contra Deum secundum se; desperatio contra eundem, vt participatur a nobis. Oritur autem hoc peccatum facile, tum ex luxuria, quae immerfa voluptatibus carnalibus, contemnit & negligit caelestes; tum ex aedia, quae difficultate pugnae & laboris territa, respuit caelorum brauium, vt docet S. Thomas q. 20. a. 4. ex Gregorio lib. 3. 1. Moral. cap. 3. 1.

70 **III.** Desperatio, late loquendo, duobus modis accidit; primo solum virtualiter: cum quis videlicet ita peccatis immersus est tanquam si nulla alia beatitudo expectanda foret, licet formaliter & in actu quasi signato, nunquam eliciat illum actum voluntatis refugientis beatitudinem: quo modo de peruersissimo quoque dicimus, esse hominem desperatum, seu desperandum. Sed haec desperatio quamuis supponere possit & soleat multa peccata omissionis contra spem, quae moraliter tamen eadem reputantur cum peccatis, ex ea omissione consequutis; non est tamen formalis desperatio, licet virtualis dici possit,

quia in effectu quasi aequualet formali.

71 **Secundo** accidit desperatio in actu quasi signato, & formaliter; idque vel cum iudicio erroneo contra fidem, v. g. Deum peccatori etiam legitime poenitenti veniam denegare, vel Deum praedestinare seu necessitare homines ad peccandum, siue etiam ad ipsam inferni damnationem, ante praedestinationem peccati &c. & tunc desperatio supponit peccatum infidelitatis; vel sine tali iudicio contra fidem; vt cum quis beatitudinem aspernatur, vel vt nimis difficilem, vel etiam vt impossibilem sibi, siue ob suam peculiarem, eamq; peruersam mentis dispositionem; siquidem non est aperte de fide, neminem induratum a Deo sufficiente gratia vnquam destitui, vt suo loco dictum; siue quia temere sibi persuadet, se reprobum esse, iuxta S. Thomam q. 20. a. 2.

72 **Differunt** autem illa duo desperationis genera, tum ex se ac sua natura, vt dictum; tum etiam aliquo modo secundum effectum; nempe quod per formalem desperationem, siue cum infidelitate siue absque ea accidat, amittitur habitus spei, tanquam per actum directe & formaliter contrarium spei, vt ex communi & certa supponit S. Thomas eadem q. 20. a. 2. non item per desperationem illam virtualem, cum non includat actum formaliter contrarium spei.

Ex quo sequitur, etiam per desiderium desiderio spei dub. 1. explicato contrarium, vt si quis ex prauo affectu erga seipsum, desideret perpetuo carere visione seu fruitione Dei, vt in perditissimo homine accidere potest, amitti habitum spei; etsi contrarium supponat Vasquez 3. par. disput. 43. num. 8. Secus videtur dicendum, si quis conspectum ac fruitionem Dei ex odio eiusdem respuat; hic enim affectus charitati potius, quam spei opponitur.

73 **III.** Etsi iuxta legem ordinariam, Deus nemini suam damnationem vt absolute futuram reuelat (qua de causa etiam, si qua fiat alicui, in hoc genere, reuelatio, ordinarie censenda erit, aut illusoria, & a diabolo profecta, aut comminatoria; adeoque conditionata, non absoluta, iuxta omnes) tamen absolute loquendo, nihil obstat, quo minus id fiat, vt habet communis Doctorum sententia; etsi neget Bonauentura in expositione textus Magistri 1. distinct. 48. apud Vasquez 1. 2. disp. 72. num. 15. Eo vero casu posito, talis quidem sperare aeternam beatitudinem, nec poterit, nec debet; cum spes sit desiderium efficax rei absolute possibilis haberi, ex dictis dub. 1. cuiusmodi desiderium in eo homine locum habere non potest; vt ex communi recte docet Arragonius hic q. 22. a. 1. contra Victoriam. Attamen is ipse interim etiam, proprie loquendo nec licite potest, nec debet desperare; hoc est, beatitudinem conuenienter absolute possibilem obtineri refugere, aut eam quouis modo ob difficultatem, aut impossibilitatem contemnere; hoc enim intrinsece malum est, vt docet etiam Arragonius ibidem. Quamuis, vt recte idem addit, & suo loco docuimus tom. 2. disp. 2. q. 6. du. 6. possit ille sua cum diuina voluntate humiliter conformando (ei enim absolute velle resistere non licet, vt ex parte notauit etiam Vasquez loc.

cit.

cit. & si frustra distingueas inter ea bona, quæ diuinitus decernuntur ante præscientiam liberæ cooperationis, & alia) in peccati sui ac finalis impenitentia iustam vindictam, nolle saluari; quæ est materialis quædam desperatio: non tamen interim pro loco & tempore omitendo actus simplicis amoris ac desiderij erga beatitudinem; hos enim nihilo minus quam antea, subinde elicere poterit atq; etiam debet: sicut tenetur ad alia præcepta seruanda, aliosq; debitos virtutum actus exercendos, vt ex comuni recte etiam docet Vasquez loc. cit.

75 IV. Quod vero asserit Augustinus libro 21. de Ciuit. cap. 24. & absolute approbat Arragonius loc. cit. quod si Ecclesia certo cognosceret, quinam ex viuentibus ad æternam mortem sint prædestinati, non magis oraret pro illis, quam pro diabolo; intelligendum est de oratione, qua pro illis efficaciter petatur vltima beatitudo, seu gratia congrua vsque ad finem perseuerans, non autem qua petantur alia secundariæ gratiæ, v.g. abstinendi à singulis peccatis mortalibus, exercendi hos aut illos virtutum actus, &c. hæc enim vt præscitus nihilominus facere teneretur, ita etiam & ipse sibi, vt eidem alij, pro renata, procurare tenerentur. Ad eundem modum accipiendum est, quod loc. cit. num. 17. absolute tradit Vasquez, eiusmodi reprobis posse quidem nos beneficium correctionis fraternæ impendere; attamen non teneri, quia nulla sit spes emendationis. Imo vero, quia nihilominus de singulis peccatis loquendo, spes esse posset emendationis, sicut & minoris supplicij in inferno luendi, vtique teneremur illum, non minus corripere, quam se ipse emendare.

76 Iam vero quod ad præsumptionem, spei per excessum oppositam attinet, breuiter itidem, noto sequentia. I. Præsumptio ex superbia oriri consueta, iuxta S. Thomam quæstione 21. articulo 4. in proposito, est vitium, quo quis diuinæ bonitati & virtuti nimium confisus, sperat se à Deo bonum quodpiam consequuturum, aut saltem eo modo consequuturum, quod, vel quo modo secundum legem Dei ordinariam obtineri non potest, ex S. Thomæ quæstione 21. a. 1. Estque peccatum mortale ex suo genere, & in Spiritum Sanctum, ex dictis disp. 1. q. 8. dub. 7. leuius tamen desperatione, eo quod illa iusticiam, hæc misericordiam, magis quodammodo Deo propriam & connaturalem perfectionem, lædat, vt docet S. Thomas q. 21. a. 2. ex communi.

77 II. Præsumptio varijs modis contingere potest; & in genere quidem duobus; salua nimirum fide, & cum expressa infidelitate, iuxta S. Thomam quæstione 21. articulo 1. & 2. vt in simili de desperatione dictum. In specie autem contingit quatuor, vel quinque modis, vt ex parte etiam tradit S. Thomas a. 1. cit. 1. Si quis speret à Deo consequi gratiam, vel beatitudinem, proprijs naturæ viribus, vt faciebant olim Pelagiani. Et quamuis S. Thomas eodem articulo 1. significet, talem præsumptionem, qua quis de suis viribus nimium confidat, opponi magnitudini, id tamen intelligendum videtur, nisi bona

ita temere sperata supernaturalia sint, quæ proinde à solo Deo principaliter sperare iubemur; præsertim quando talis præsumptio ipsi etiam si dei repugnat, 2. Si quis indebito modo speret à Deo supernaturalia, vt remissionem peccatorum sine penitentia, gloriam sine proprijs meritis; quæ est præsumptio Lutheranorum, deterior iuxta S. Thomam cit. articulo 1. ad 1. præsumptione Pelagianorum; cum per illam ipsi virtuti diuinæ derogetur, per hanc solum extollatur virtus propria. Quod enim aliquis innitatur diuinæ virtuti ad consequendum id, quod Deo non conuenit, hoc est diminuire diuinam virtutem, inquit S. Thomas loc. cit. 3. Si quis à Deo speret peculiare auxilium ad peccandum; quæ est præsumptio Caluinistarum. 4. Si quis à Deo superbe speret tanta bona, quanta secundum ordinariam Dei providentiam, nulli possint contingere; v.g. gloriam B. Virginis, iuxta dicta tom. 2. disput. 6. quæst. 4. dub. 4. de gratia 5. Si quis nullum peccandi finem faciens, adeoque impenitens, adhuc tamen se non minus certo saluū fore, veniamque non minus facile impetraturum speret, quam si nihil peccasset; licet interim propositum penitentia expresse non excludat: quæ virtualis quædam præsumptio est; & per se absque infidelitate consistit; cum præcedentes sine ea nunquam, aut certe non ita facile & frequenter reperiantur, vt docet etiam Gregorius de Valentia hic q. 3. punct. 3.

III. Illi vero qui ex fragilitate, sub spe veniæ (nō vt formali motiuo peccandi, sed vt minuerente timorē, alioqui ex consideratione diuinæ iustitiæ oriri solitū) peccant, cum proposito formali, aut virtuali ipsius penitentia; vel etiam ideo libentius peccant, quod iam simile peccatū commiserint, eadem opera consistendum, non peccant in Spiritum Sanctum: imo illi eo ipso, quod habent voluntatē minus in peccato obfirmatam, ceteris paribus minus peccant, iuxta S. Thomam q. 21. a. 2. ad 3. hi vero tametsi conuincantur habere animū male dispositum, quasi videlicet peccata vitare non soleant, nisi ob humanum pudorem; tamen non ideo circumstantia illa, per se peccatum mortaliter videtur aggravare; cum id re ipsa non sit aliud, quam nouæ erubescentiæ metu solutum, facilius peccare.

IV. Formali præsumptione scepto negatiuo Spei opposita amittitur habitus spei; non autem præsumptione materiali vel virtuali, vt in simili superius de desperatione dictum, ex communi.

80 Quod vero ad tertium, scilicet præcepta affirmatiua, ad spem & timorem spectantia attinet, statuimus sequentia. I. Affirmatiuum præceptum spei obligat, 1. quando quis aliqua grauiore tentatione desperationis infestatur; quod præcipue accidere solet in articulo mortis, vt re & Valentia hic q. 4. punct. 1. etsi fortasse omisso Spei non sit peccatum distinctum à peccato desperationis inde consequuto, 2. probabiliter etiā, quando quis primum in vita de spei ratione & necessitate cogitat; non autem præcise in primo instanti vsus rationis; vt contra Bannem, & alios docet ibidem Valentia, & dictum tom. 2. disp. 4. q. 5. dub. 4.

de peccatis. 3. Per accidens saepe obligat, quotiescunq; ad vincendâ aliquâ tentationē, aut præceptum aliquod seruandum, necessarius est actus spei. Quamquam tunc eum actum prætermittente, non est peccatum distinctum à peccato consequente, ad quod vitandum actus spei requirebatur vt ex comuni, generatim dictum tomo 2. disp. 4. q. 2. dub. 1. n. 17.

81 II. Eodem modo præceptum affirmatiuum timoris obligat, quando vel graui tentatione præsumptionis animus pulsatur; aut alioqui ad vincendam tentationem, vel præceptum seruandum necessarius videtur timoris actus. Alias autem præceptum timoris tam seruilis, quam filialis, per se non obligare, probabilius censet Valentia loc. cit. contra Bannem hic quæst. 22. artic. 2. Cur autem, & qua ratione Sanctus Thomas ibi-

dem a. 1. & 2. asserat, in ipsa prima legislatione à Deo præceptum formale (sub expressis scilicet verbis præceptiuis) de spe aut seruili timore nec datum, nec dandum fuisse, colligi potest ex dictis in simili de fide quæstio. 7. dub. 3. & alijs, quæ docuimus tom. 2. d. 5. quæstione 3. dub. 2. num. 21.

82 III. Per peccata præceptis solum affirmatiuis spei opposita, spes non amittitur, vt etiam de fide dictum. Et si per accidens, quotiescunq; peccato infidelitatis fides amittitur, ex consequenti etiam amittatur habitus spei; sicut & charitatis, aliarumque omnium virtutum infusarum: cum isti habitus omnes supponant habitum fidei, vt cum Sancto Thoma quæst. 4. a. 7. & q. 17. a. 7. & 8. dictum dub. 1. & supra de fide q. 6. dub. 2. Atque hæc de spe.

QVÆSTIO II.

De Charitate secundum se; eiusque subiecto, tam proximo, quam remoto; itemque de causa efficiente, augmento, diminutione, & corruptione eiusdem.

Sanctus Thomas 2. 2. q. 23. 24.

Absoluetur hæc quæstio sex dubitationibus. I. An, & qualis, cuiusq; obiecti virtus sit Charitas; an sit vera amicitia inter Deum & hominem; an sit vna virtus; eademq; perfectissima omnium, an forma virtutum II. An præter Charitatem virtutem Theologicam, dentur alij habitus amoris amicitie erga Deum, vel proximum. III. De subiecto Charitatis, tam proximo, quam remoto; specialim an eiusdem speciei & intensio sit in via & in patria. IV. De productione & augmento charitatis; an à solo Deo producat; quomodo item & quantum charitas augetur, siue intendi possit. V. Vtrum quolibet actu charitatis charitas in hac vita augetur; & quomodo. VI. An, & quomodo charitas possit diminui, & amitti, siue corrumpi.

DVBIVM I.

An, & qualis virtus secundum essentiam sit charitas; an item sit vera amicitia inter Deum & hominem; an sit vna virtus; eademq; perfectissima omnium, ac forma virtutum.

S. Thomas 2. 2. q. 23. aa. 8.

1 **A**ccepitur charitas in præsentī pro ea virtute, seu vi, qua Deum amore benevolentie diligimus; ad cuius essentiam ac proprietates declarandas, iuxta ordinem quæstionum in hac dubitatione propositorum, sequentes assertiones ex mente S. Thomæ statuimus.

2 **A**SSERTIO I. Charitas est aliquid creatum, in anima hominis iusti in hærens, & quidem permanenter, velut habitus. Ita docet S. Thomas q. 23. a. 2. ex comuni omnium Doctorum, contra Magistrum in 1. dist. 17. qui putauit, charitatem non esse habitum aliquem creatum, sed ipsum Spiritum Sanctum immediate in nobis efficientem actum charitatis; cuius sententiam etiam Scotus, & alij

nonnulli ibidem probabilem existimarunt.

Sed posita assertio est iam adeo certa, vt quoad priorem partem plane sit de fide, & aperte definita in Concilio Tridentino sess. 6. c. 7. vbi dicitur; Charitatem diffundi in cordibus eorum, qui iustificantur, atq; ipsi inherere, & in ipsa iustificatione hæc omnia simul infusa accipere hominem &c. fidem, spem, & charitatem. Et Canone 11. habetur: Si quis dixerit, homines iustificari vel sola imputatione iusticie Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia & charitate, qua in cordibus eorum per Spiritum Sanctum diffundatur, atq; illis inhereat, &c. anathema sit. Idem sumitur ex scriptura ad Rom. 5. v. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum Sanctum, &c.